

ŹRÓDŁA / SOURCES / QUELLEN

Robert Syrwid

Towarzystwo Naukowe im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie, Polska
rosyrwid11@wp.pl • <https://orcid.org/0000-0001-7090-0352>

List Kazimierza Goebela do Centralnego Komitetu
Wykonawczego Polskiej Partii Socjalistycznej
z 14 października 1948 roku.
Przyczynek do akcji „oczyszczania szeregów” PPS na
Warmii i Mazurach przed tzw. zjednoczeniem polskiego
ruchu robotniczego

Letter from Kazimierz Goebel to the Central Executive Committee
of the Polish Socialist Party, October 14, 1948. A contribution to
the campaign to “purge the ranks” of the Polish Socialist Party in Warmia
and Masuria before the so-called unification of the Polish labor movement

Brief von Kazimierz Goebel an das Zentrale Exekutivkomitee der
Polnischen Sozialistischen Partei vom 14. Oktober 1948. Ein Beitrag zur
Aktion „Reinigung der Reihen“ der PPS in Ermland und Masuren vor dem
sogenannten Vereinigung der polnischen Arbeiterbewegung

Słowa kluczowe: Warmia i Mazury, Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, Kazimierz
Fryderyk Goebel (1893–1966), Polska Partia Socjalistyczna, listy polskie
w XX w.

Keywords: Warmia and Masuria, Polish United Workers' Party, Kazimierz Fryderyk
Goebel (1893-1966), Polish Socialist Party, Polish letters in the 20th
century

Schlüsselwörter: Ermland und Masuren, Polnische Vereinigte Arbeiterpartei, Kazimierz
Fryderyk Goebel (1893–1966), Polnische Sozialistische Partei, Polnische
Briefe im 20. Jahrhundert

STRESZCZENIE

W artykule przedstawiono list Kazimierza Fryderyka Goebela (1893–1966), żołnierza Legionów Polskich z okresu pierwszej wojny światowej i oficera Wojska Polskiego w latach Drugiej Rzeczypospolitej oraz wicedyrektora Okręgu Poczty i Telegrafów w Wilnie i Olsztynie, adresowany do Centralnego Komitetu Wykonawczego PPS w Warszawie w sprawie odwołania się od decyzji o pozbawieniu członkostwa w partii. Przedmiotem analizy objęto zarówno okoliczności powstania i treść publikowanego dokumentu, jak również przebieg samej procedury odwoławczej. List stanowi jednostkowy przykład postępującego procesu stalinizacji życia polityczno-społecznego w Polsce po obradach Plenum KC PPR (31 VIII – 3 IX 1948 r.) i Rady Naczelnej PPS (18–22 IX 1948 r.) oraz podjętych tam decyzji o faktycznej likwidacji ruchu socjalistycznego, w ramach akcji „oczyszczania szeregów partyjnych” przed tzw. zjednoczeniem polskiego ruchu robotniczego.

ABSTRACT

The article presents a letter from Kazimierz Fryderyk Goebel (1893–1966), a soldier of the Polish Legions during World War I and an officer in the Polish Army during the Second Polish Republic, as well as the deputy director of the Postal and Telegraph Districts in Vilnius and Olsztyn. The letter, addressed to the Central Executive Committee of the Polish Socialist Party (PPS) in Warsaw, concerns an appeal against the decision to revoke his party membership. The analysis covers both the circumstances of the letter's creation and its content, as well as the course of the appeal procedure itself. The letter serves as an individual example of the advancing process of Stalinization of political and social life in Poland following the meetings of the Central Committee of the Polish Workers' Party (PPR) (August 31 – September 3, 1948) and the National Council of the PPS (September 18–22, 1948), and the decisions made there to effectively dismantle the socialist movement as part of the “purging the party ranks” prior to the so-called unification of the Polish labor movement.

ZUSAMMENFASSUNG

Der Artikel präsentiert einen Brief von Kazimierz Fryderyk Goebel (1893–1966), einem Soldaten der polnischen Legionen während des Ersten Weltkriegs und einem Offizier der polnischen Armee während der Zweiten Polnischen Republik sowie stellvertretenden Direktor des Bezirks für Post und Telegraphen in Vilnius und Olsztyn, gerichtet an das Zentrale Exekutivkomitee der Polnischen Sozialistischen Partei in Warschau bezüglich der Berufung gegen die Entscheidung, ihm die Parteimitgliedschaft zu entziehen. Gegenstand der Analyse waren sowohl die Umstände der Entstehung und der Inhalt des veröffentlichten Dokuments als auch der Ablauf des Beschwerdeverfahrens selbst. Der Brief ist ein individuelles Beispiel für den fortschreitenden der Stalinisierungprozess des politischen und sozialen Lebens in Polen nach den Beratungen des Plenums des Zentralkomitees der PPR (31. August – 3. September 1948) und des Obersten Rates der PPS (18.–22. September 1948) und die dort getroffenen Entscheidungen über die tatsächliche Liquidierung der sozialistischen Bewegung im Rahmen der Kampagne zur „Reinigung der Parteiränge“ vor dem sogenannten Vereinigung der polnischen Arbeiterbewegung.

Podczas obrad sierpniowo-wrześniowego plenum Komitetu Centralnego Polskiej Partii Robotniczej (31 VIII – 3 IX 1948 r.), zostały sformułowane zasadnicze zalecenia w kwestii przyspieszenia procesu tzw. zjednoczenia polskiego ruchu robotniczego, zapoczątkowanego formalnie wiosną tego roku, a będącego w istocie

procesem budowy nowej formacji politycznej opartej o dogmatyczne wzorce stalinowskiego modelu partii komunistycznej¹. W odniesieniu do Polskiej Partii Socjalistycznej, realizacja hasła walki „z prawicowo-nacjonalistycznym odchyleniem” oznaczała jej faktyczną dekompozycję ideową oraz organizacyjną, forsowaną przez zwolenników ścisłej współpracy z komunistami, i na poddyktowanych przez nich warunkach, pod szyldem „jedności organicznej polskiego ruchu robotniczego”².

Dobitnym potwierdzeniem tej, zaplanowanej przez komunistów, operacji były obrady Rady Naczelnej PPS (18–22 IX 1948 r.), gdzie zanegowano dotychczasowy dorobek myśli socjalistycznej, przeciwstawiając mu potrzebę budowy „jedności klasy robotniczej” na zasadach marksizmu–leninizmu”. W *Deklaracji* Centralnego Komitetu Wykonawczego (CKW) PPS, której tekst został w rzeczywistości opracowany przez Biuro Polityczne KC PPR, znalazło się wezwanie do podjęcia szerokiej akcji „ideologicznego i organizacyjnego oczyszczania szeregów”³.

Szczegółowe zasady przeprowadzenia „czystki” w organizacjach pepeesowskich, określała, wydana przez CKW w październiku 1948 r., do użytku wewnątrzpartyjnego, *Instrukcja w sprawie oczyszczenia szeregów PPS, z elementów wrogich, klasowo obcych i przypadkowych*⁴. Podstawowym celem akcji, która miała zostać zakończona do 30 listopada 1948 r., było pozostawienie „tylko tych członków PPS, którzy w szeregach Partii nowej, bojowej, przodującej w walce klasowej, opartej na zasadach marksizmu–leninizmu, będą zdolni do spełniania z prawdziwym przekonaniem swych bojowych zadań i obowiązków”. W realizacji tych zamierzeń miał dopomóc szeroko rozbudowany zakres weryfikacji, oparty o kryteria klasowe, polityczne i moralne.

¹ Por. *Sprawozdanie stenograficzne z posiedzenia Komitetu Centralnego Polskiej Partii Robotniczej 31 sierpnia – 3 września 1948 r.* Przygotował do druku, opatrzył wstępem i przypisami A. Kochański, Pułtusk–Warszawa 1998. Szerzej na temat przebiegu plenum i jego decyzji – zob. B. Dymek, *Zwrot polityczny 1948 r. (przesłanki, przebieg, skutki)*, Warszawa 1989, s. 152–210.

² Szerzej na temat końcowej fazy procesu likwidacji PPS i okoliczności powstania PZPR – zob. B. Barnaszewski, *Polityka PPR wobec zalegalizowanych partii i stronnictw*, Warszawa 1996, s. 189–206; B. Dymek, *Geneza i działalność Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (1948–1954)*, Warszawa 1988, s. 99–158; R. Spałek, *Między pragmatyzmem a zdradą. Zawłaszczenie PPS w kraju (1944–1948)*, w: *Polska Partia Socjalistyczna. Dlaczego się nie udało? Szkice. Polemiki. Wspomnienia*, red. R. Spałek, Warszawa 2010, s. 230–242; J. Wrona, *System partyjny w Polsce 1944–1950. Miejsce – funkcje – relacje partii politycznych w warunkach budowy i utrwalania systemu totalitarnego*, Lublin 1995, s. 285–295.

³ Zob. Archiwum Państwowe w Olsztynie (dalej: APO), Wojewódzki Komitet Polskiej Partii Socjalistycznej w Olsztynie 1945–1948 (dalej: WK PPS) sygn. 1094/8. *Obrady Rady Naczelnej Polskiej Partii Socjalistycznej 18–22 września 1948 r.* Dodatek do „Przeglądu Socjalistycznego” 1948, nr 9–12, k. 118–124. W Deklaracji CKW, uchwalonej 17, a zaaprobowanej przez RN PPS 22 IX 1948 r., stwierdzono, m.in.: „Musi to być akcja oczyszczania szeregów partyjnych z wrogich i obcych elementów. Trzeba ją przeprowadzić w najbliższym czasie przy udziale kół partyjnych, przy udziale robotników. Nie może być w naszych szeregach miejsca dla obcych społecznie elementów, dla spekulantów, przedstawicieli «inicjatywy prywatnej», dla wyzyskiwaczy wiejskich. Nie może być w nich miejsca dla ludzi, którzy wykazują nieuleczalną obcość ideologiczną i polityczną, którzy są podatni na wpływ wroga klasowego” – ibidem, k. 124.

⁴ Ibidem, k. 125–139 (pełny tekst). Instrukcja była wzorowana na uchwale Biura Politycznego KC PPR o *oczyszczaniu organizacji partyjnej z elementów klasowo obcych i przypadkowych*, przyjętej 24 IX 1948 r. – por. B. Dymek, *Geneza i działalność...*, s. 114–115.

Spośród pepeesowców wywodzących się np. z tzw. inteligencji pracującej, postulowano usuwanie z szeregów partyjnych „wrogów politycznych i notorycznych szkodliwych plotkarzy”, ale także „elementy bezideowe i koniunkturalne”. Tych, których uznano by „za niedojrzałych politycznie, ale objawiających dobrą wolę”, wskazywano „kierować na kursy wychowania marksistowskiego”⁵. W tym samym wymiarze, według kryteriów politycznych, mieściło się również zalecenie pozbawiania legitymacji partyjnej wszystkich „o wrogiej, przedwojennej przeszłości politycznej, chyba, że ich praca partyjna i postawa dają pełną gwarancję szczerości przebytej przemiany”. Jednocześnie bezwzględnie nakazywano pozbywać się z partii „ludzi, pochodzących z politycznego aparatu państwa faszystowskiego”⁶.

W punkcie czwartym *Instrukcji*, pt. *Zarządzenia organizacyjne*, nakazywano wojewódzkim komitetom partii, na zwoływanych posiedzeniach, natychmiastowe „dokonywanie przeglądu składu personalnego oraz oblicza klasowego, politycznego i moralnego członków komitetów powiatowych i grodzkich”⁷. Od wyłącznej oceny wojewódzkich komitetów, zależało wykluczenie z partii lub też skierowanie danej sprawy do rzeczników kontroli partyjnej, w celu ukarania innymi karami statutowymi, np. upomnieniem, czy naganą.

Identyczną, hierarchiczną procedurę w tym zakresie przewidziano dla postępowań komitetów powiatowych i grodzkich, w odniesieniu do podległych im komitetów czy kół, przy czym ich decyzje, przedkładane w formie wniosków, musiały uzyskać zatwierdzenie właściwej partyjnej instancji wojewódzkiej⁸.

Najważniejszymi jednostkami partyjnymi w akcji „oczyszczania szeregów”, pozostawały jednakże same koła. Ich zarządy zostały zobowiązane, w miesiącach października i listopadzie 1948 r., do dokonania przeglądu personalnego, w ramach zasad określonych w *Instrukcji*. Decyzje w sprawie wykluczenia lub nałożenia kar statutowych miały one przekazywać niezwłocznie swoim bezpośrednim komitetom nadrzędnym.

Wnioski o usunięcie z partii lub inne kary, dopuszczone w statucie PPS, mogły składać zarówno egzekutywy kół, jak i zwykli członkowie na ogólnych zebraniach organizacyjnych. Musiały być one poddawane głosowaniu, poprzedzonym wysłuchaniem tzw. samokrytyki – złożonej przez samych zainteresowanych – i jej krytyki przeprowadzonej podczas dyskusji. Uchwały, każdorazowo podlegały zatwierdzeniu przez bezpośrednio nadrzędne instancje partyjne⁹.

Po uchyleniu członkostwa, decyzje o jednoczesnym zwolnieniu danej osoby z pracy, miały być podejmowane, w zasadzie, wyłącznie w przypadku stanowisk

⁵ Ibidem, sygn. 1094/8, k. 134.

⁶ Ibidem, k. 134–135.

⁷ Ibidem, k. 136.

⁸ Ibidem, k. 138.

⁹ Ibidem, k. 139.

wymagających „obsady politycznej” lub też „szczególnie obciążających okoliczności”. Dopuszczano również, „dla dobra Partii”, możliwość przeniesienia służbowego osoby wykluczonej.

Członkowie usunięci z organizacji, otrzymali prawo odwołania do władz bezpośrednio wyższej instancji partyjnej, przy czym sam fakt złożenia wniosku nie wstrzymywał wykonania uchwały o pozbawieniu ich legitymacji partyjnej¹⁰.

Procedura odwoławcza została określona na podstawie *Zarządzenia Sekretariatu Generalnego CKW PPS, w sprawie powołania komisji dla usprawnienia akcji oczyszczania szeregów partyjnych oraz Komisji Odwoławczych*, z listopada 1948 r.¹¹ Centralnej Komisji Odwoławczej (CKO) podlegały, liczące 3–5 członków, komisje terenowe tworzone na szczeblu struktur wojewódzkich, powiatowych i gminnych partii. Miały one za zadanie rozpatrzenie odwołań, wniesionych przez byłych członków, od uchwał kół i komitetów, podjętych po 27 września 1948 r.

Pozbawionym legitymacji partyjnej, wyznaczono zaledwie dziesięciodniowy termin ich składania, licząc od dnia wywieszenia przez daną komisję tekstu *Zarządzenia* w lokalu partyjnym „na widocznym miejscu”. Komisje mogły zatwierdzić, zmienić (zaostrzyć lub złagodzić), bądź też uchylić i wydać nową decyzję w kwestii podjętej pierwotnie uchwały o pozbawieniu członkostwa¹².

Wśród usuniętych z PPS, w wyniku „czystki” personalnej przeprowadzonej na terenie ówczesnego województwa olsztyńskiego¹³, podobnie jak i w innych organizacjach wojewódzkich, znalazło się nie tylko wielu jej aktywnych działaczy, ale także fachowców i specjalistów z różnych dziedzin szeroko rozumianej sfery życia publicznego i gospodarczego¹⁴.

¹⁰ Ibidem, k. 136–137.

¹¹ Archiwum Akt Nowych, Polska Partia Socjalistyczna 1944–1948. Centralna Komisja Wykonawcza (dalej: AAN, PPS), sygn. 235/III–3, k. 16–17a (pełny tekst).

¹² Ibidem, k. 17–17a.

¹³ Województwo olsztyńskie, obok szczecińskiego i wrocławskiego, liczące 18 powiatów, zostało utworzone na mocy rozporządzenia Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej RP w sprawie tymczasowego podziału administracyjnego Ziemi Odzyskanych z 29 V 1946 r. (Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, dalej: DzU 1946, nr 28, poz. 177). W wyniku Ustawy o zmianach podziału administracyjnego państwa z 28 VI 1950 r. (DzU 1950, nr 28, poz. 255 – obowiązywała od 6 VII 1950 r., faktycznie uchylona 28 V 1975 r.) obszar województwa uległ powiększeniu, kiedy to w jego granicach znalazły się dwa kolejne powiaty: działdowski z województwa warszawskiego i nowomiejski z województwa bydgoskiego. Ostatecznie województwo olsztyńskie obejmowało obszar 20 970 km², podzielony na 20 powiatów: bartoszycki, braniewski, działdowski, giżycki, iławewski, kętrzyński, lidzbarski, morąski, mragowski, nidzicki, nowomiejski, olsztyński, olsztyński miejski (grodzki), ostródzki, pasłęcki, piski, reszelski, suski, szczycieński i węgorzewski. Zob. też: *Rocznik Statystyczny 1950*, Warszawa 1951, s. 13.

¹⁴ Według niepełnych danych, za okres od początku „czystki” do 24 XI 1948 r., z szeregów partii na terenie województwa olsztyńskiego, wydalono 1780 spośród 10 574 jej członków (16,83%), w tym z MK PPS w Olsztynie – 207. Według kryterium zawodowego, pozbawiono legitymacji partyjnej, tylko w mieście Olsztynie: 15 robotników, 109 pracowników umysłowych, 59 kupców i 24 rzemieślników. Nagany otrzymało 102, a upomnienia kolejnych 128 członków. Z tej liczby – 28 wykluczonych piastowało stanowiska kierownicze partyjne, państwowe, samorządowe, gospodarcze lub spółdzielcze, zob. szerzej na temat przebiegu i rozmiarów akcji „oczyszczania szeregów” PPS na Warmii i Mazurach na tle ogólnopolskim – zob. R. Syrwid, *Od partnerstwa do wymuszonej „jedności”. Olsztyńska organizacja Polskiej Partii Socjalistycznej w latach 1945–1948*, Łódź 2004, 261–284.

Jednym z nich był Kazimierz Fryderyk Goebel, ps. „Taternik”, inżynier–elektryk z wykształcenia, żołnierz Pierwszej Kompanii Kadrowej Legionów Polskich podczas pierwszej wojny światowej, a później oficer Wojska Polskiego, wysoki urzędnik Ministerstwa Spraw Wojskowych i wicedyrektor Okręgu Pocht i Telegrafów w Wilnie¹⁵. Uczestniczył on także w kondukcje żałobnym, jako jedna z czterech osób niosących urnę z sercem marszałka Józefa Piłsudskiego do miejsca spoczynku, wraz ze szczątkami matki Marii Piłsudskiej, w mauzoleum cmentarza na Rossie, podczas uroczystości zorganizowanych w Wilnie 12 maja 1936 r.¹⁶

Podczas obrad konferencji aktywu Miejskiego Komitetu PPS w Olsztynie z 8 października 1948 r., podjęto uchwałę o wykluczeniu z szeregów partii jej 85 członków. Większość z wydalonych stanowiły osoby pełniące kierownicze stanowiska w aparacie administracji państwowej i samorządowej oraz państwowych przedsiębiorstwach przemysłowych, spółdzielczości i instytucjach publicznych oraz przedstawiciele tzw. inicjatywy prywatnej, czyli kupcy i rzemieślnicy¹⁷.

Postanowienia o wykluczeniu z partii wszystkich wymienionych oraz indywidualne uzasadnienia do uchwały tego dotyczącej, zostały oczywiście ustalone przez prezydium MK PPS na wcześniejszym posiedzeniu, poprzedzającym obrady aktywu miejskiego¹⁸.

Goebel został umieszczony, jako drugi na liście pozbawionych legitymacji partyjnej członków olsztyńskiej organizacji miejskiej PPS¹⁹. Za „motywy” tej decyzji uznano jego „obcość ideologiczną” i „absolutną bezczynność”²⁰.

¹⁵ Nota biograficzna K. Goebela z okresu międzywojennego, zob. *Czy wiesz, kto to jest?*, red. S. Łoza, Warszawa 1938, s. 101–102. Po II wojnie światowej informacje o jego przedwojennej aktywności społecznej i zawodowej znalazły się w pracy Stanisława Miszcza, *Historia radiofonii i telewizji w Polsce*, Warszawa 1972, s. 15, 16, 51, 81. Dwa ostatnie, jak dotychczas, obszernie biogramy Goebela opublikowano już w XXI w. – zob. J. Kubiatowski, *Kazimierz Fryderyk Goebel, w: Słownik biograficzny techników polskich*, t. 13, Warszawa 2002, s. 63–64; J. Majchrowski, *Pierwsza Kompania Kadrowa. Portret oddziału*, Kraków 2014, s. 113–114.

¹⁶ Szczegółowy opis wileńskiej części centralnych uroczystości pogrzebowych marszałka J. Piłsudskiego – zob. P. Bojarski, *Formy upamiętnienia Józefa Piłsudskiego w Wilnie i na Wileńszczyźnie w latach 1936–1939. Próba reasumpcji*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” (dalej: KMW) 2021, nr 3, s. 489–490 (notka biograficzna K. Goebela), 493–500.

¹⁷ Por. APO, Miejski Komitet Polskiej Partii Socjalistycznej w Olsztynie 1945–1948 (dalej: MK PPS), sygn. 1109/1, *Protokół z zebrania aktywu miejskiego PPS w Olsztynie*, z 8 X 1948, k. 31, 37–39; *Ocena narady aktywu miejskiego PPS w Olsztynie w dniu 8 października 1948 r.*, k. 36 (kopia bez daty i podpisu); *Organizacja miejska PPS oczyszcza swoje szeregi w Olsztynie*, „Życie Olsztyńskie” 11 X 1948, nr 281, s. 3. Jeżeli wierzyć relacji prasowej, obrady olsztyńskiego MK PPS trwały dziewięć godzin i zakończyły się o godzinie drugiej nad ranem 9 X 1948 r. Pięć dni wcześniej, tzn. 3 X 1948 r., odbyło się posiedzenie Rady Wojewódzkiej (RW) PPS w Olsztynie – ostatnie w dziejach organizacji olsztyńskiej – gdzie doszło do odwołania z niej, wraz z jednoczesnym wykluczeniem z partii 10 oraz usunięcia tylko z samej RW, kolejnych jej 14 czolowych działaczy – zob. R. Syrwid, op. cit., s. 264–268.

¹⁸ W zasobach zespołu aktowego MK PPS w Olsztynie brak protokołów jego posiedzeń z lat 1945–1948. Nie zachowały się też protokoły posiedzeń Koła PPS nr 1 przy Dyrekcji Okręgu Pocht i Telegrafów w Olsztynie, za wrzesień i październik 1948 r. Według spisu, z września 1948 r., koło liczyło 30 członków – por. APO, MK PPS, sygn. 1109/3, k. 77.

¹⁹ Goebel został przyjęty do partii, decyzją MK PPS w Olsztynie, 10 II 1946 r. (legitymacja członkowska nr 250520) – por. APO, MK PPS, sygn. 1109/10, *Deklaracja członkowska K. Goebela*, z 10 II 1946, k. 115–116. Jak wynika z treści deklaracji, po przybyciu do Olsztyna, rodzina Goebelów zamieszkała w lokalu nr 4 przy ul. Mickiewicza 16.

²⁰ APO, WK PPS, sygn. 1094/25, *Pismo Henryka Święckiego Rzecznika Kontroli Partyjnej WK PPS w Olsztynie do Adolfa Dęba Generalnego Rzecznika Kontroli Partyjnej CKW PPS w Warszawie*, z 12 X 1948, Załącznik –*Lista wydalonych członków uchwałą MK PPS w Olsztynie*, z 8 X 1948 r. k. 34.

Usunięcie Goebela z partii spowodowało szybki odzew, zarówno ze strony zarządu jego macierzystego Koła nr 1 przy Dyrekcji Okręgu Poczty i Telegrafów (PiT) w Olsztynie, jak i Okręgowej (Wojewódzkiej) Sekcji Pocztovej PPS, której był on członkiem oraz współzałożycielem.

Zarząd Koła nr 1 wystosował pismo do Okręgowej Sekcji Pocztovej PPS w Olsztynie 15 października 1948 r., w którym zwracał się z prośbą o przedstawienie sprawy Goebela w MK PPS, z wnioskiem o jej ponowne rozpatrzenie i uchylene powziętej uchwały²¹.

Tego samego dnia, pismo do MK PPS w jego obronie wystosował także zarząd Okręgowej Sekcji Pocztovej PPS²².

Relację dotyczącą reakcji kadry kierowniczej Dyrekcji Okręgu PiT na decyzje w sprawie Kazimierza Kotowskiego²³ dyrektora Okręgu PiT w Olsztynie, usuniętego ze składu Rady Wojewódzkiej PPS 3 X 1948 r. oraz jego zastępcy K. Goebela, przekazał informator o ps. „Olsztyniak”, w swoim doniesieniu do Sekcji I Wydziału V Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Olsztynie z 7 X 1948 r.:

„[...]z chwilą usunięcia dyrektora Dyrekcji Okręgu Poczty i Telegrafów ob. Kotowskiego Kazimierza z Rady Woj. PPS oraz wykluczenia z PPS inżyniera Gleba [!] (bliski współpracownik Kotowskiego), prawie wszyscy naczelnicy i kierownicy oddziałów Dyrekcji Poczty [i Telegrafów] rozpoczęli wrogą kampanię wobec członków PPR, polegającą na pośrednim i bezpośrednim dokuczaniu im w pracy zawodowej, przejawianym w różnych formach. Niektórzy z przyjaciół Kotowskiego, czynią usilne zabiegi w WK PPS o przywróceniu [mu] stanowiska członka Woj. Rady PPS oraz przywrócenie członkostwa inżynierowi Glebowi. W/w są wrogo nastawieni do PPR i demokracji, w ogóle nie mają nic wspólnego z ruchem robotniczym. Dlatego też, tak zdając sobie sprawę ze znaczenia być [!] poza partią, chcą za wszelką cenę pozostać w niej, wyłącznie dla swych osobistych korzyści”²⁴.

²¹ W piśmie, do którego dołączono również kopię listu Goebela do CKW PPS, stwierdzono, m.in.: „naszym zdaniem b[yl]y tow. Goebel Kazimierz nie uczynił żadnej szkody dla partii, poniósł dla niej pewne zasługi i nie jest elementem prawicowym. Wyrażamy pogląd, że pozostawienie tow. Goebela w szeregach partyjnych nie będzie sprzeczne z dążeniami eliminowania z partii nieodpowiednich elementów i, że tow. Goebel będzie mógł być przydatny w Zjednoczonej Partii Klasy Robotniczej” – zob. APO, Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Olsztynie 1948–1990 (dalej: KW PZPR). Wojewódzka Komisja Kontroli Partyjnej przy KW PZPR w Olsztynie, sygn. 1141/10661, *Akta tow. Goebela Kazimierza 1948–1949*, k. 6.

²² Ibidem. Popierając prośbę zainteresowanego o przywrócenie w prawach członka partii, podkreślono, że „za okres znanej nam działalności inż. K. Goebel wykazał się jako wartościowa jednostka społeczna i polityczna. Słaba aktywność spowodowana była nawalem pracy i podszłym wiekiem”. MK PPS przesłał pismo do wiadomości WK PPS, 19 X 1948 r.

²³ Kazimierz Kotowski (ur. 1 XII 1905 r. w Warszawie – zm. w 1978 r.) – wykształcenie wyższe prawnicze. Dyrektor Okręgu Poczty i Telegrafów w Olsztynie (nominacja 27 III 1945, 10 IV 1945 – czerwiec 1950). Członek PPS (od 10 II 1946 r.), Wojewódzkiej Rady Gospodarczej PPS w Olsztynie (od 24 X 1946 r.), Rady Wojewódzkiej PPS w Olsztynie (23 XI 1947 – 3 X 1948). Członek Mazurskiej/Olsztyńskiej Wojewódzkiej Rady Narodowej (28 IV 1947 – październik 1948), wiceprzewodniczący Zarządu Okręgu Polskiego Związku Zachodniego (od 11 V 1947 r.), prezes Zarządu Okręgu Społecznego Komitetu Radiofonizacji Kraju w Olsztynie (23 IX 1948 – 1 VII 1950) – por. APO, MK PPS, sygn. 1109/10. *Deklaracja członkowska K. Kotowskiego*, z 10 II 1946, k. 1–2; K. Geldon, *Radni Olsztyńskiej Wojewódzkiej Rady Narodowej z lat 1945–1950. Materiały biograficzne*, KMW 2003, nr 3, s. 333; J. Gołota, *Społeczny Komitet Radiofonizacji Kraju w Olsztynie (1948–1952). Bilans dokonani*, „Echa Przeszłości” 2012, t. 13, s. 361, 367–368, R. Syrwid, op. cit., s. 51, 159, 161, 188, 265.

²⁴ Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Białymstoku, Sprawozdania z pracy Sekcji I Wydziału V WUBP w Olsztynie do Naczelnika Wydziału I Departamentu V MBP 1948–1949, sygn. IPN Bi 084/115, *Sprawozdanie sekcji I Wydziału V*

Z doniesieniem informatora korespondowała opinia na temat oblicza ideowego Goebela, sporządzona prawdopodobnie tym samym czasie przez Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Olsztynie. Jak wynika z zachowanego odpisu, wykorzystanego później w postępowaniu odwoławczym, wicedyrektor Okręgu PiT był jednoznacznie negatywnie postrzegany przez funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa: Oto treść tej opinii: „Od początku był sympatykiem PSL²⁵. Do PPS wstąpił jedynie dla stanowiska, chcąc mieć poparcie ze strony Partii. W powiązaniu z [Bogdanem] Malionem²⁶ prowadzi szkodliwą politykę personalną na obiekcie [tzn. w Dyrekcji Okręgu PiT – przyp. R.S.], nie dopuszczając do wyższych stanowisk członków PPR, a przeciwnie popiera wrogi obecnemu ustrojowi element. Tym samym hamuje rozwój PPR na obiekcie, i jest przeciwny połączeniu się obu partii”²⁷.

W przypadku Goebela, podstawę odwołania, stanowił pkt. 10d *Zarządzenia*, który stanowił, że sprawy byłych członków PPS, zasiadających w jej władzach naczelnych, posłów, ministrów, podsekretarzy stanu, dyrektorów departamentów oraz dyrektorów „szczególnie ważnych zakładów pracy”, zostały pozostawione do wyłącznych kompetencji CKO²⁸. Określone warunki, wobec krótkiego terminu realizacji, nosiły wszelkie znamiona rozwiązań fasadowych, o czym stanowił pkt. 17 *Zarządzenia*, w którym stwierdzono wyraźnie, że „powołanie Komisji Odwoławczych w niczym nie wstrzymuje przeprowadzanej akcji oczyszczania szeregów partyjnych”, która „winna być prowadzona z niesłabnącą energią”²⁹.

Goebel wystosował list do CKW PPS w Warszawie 14 października 1948 r., z zastosowaniem wymaganej „drogi organizacyjnej”, tzn. przekazania go na ręce Rzecznika Kontroli Partyjnej WK PPS w Olsztynie³⁰.

WUBP w Olsztynie za czas od 1 do 31 X 1948, k. 128. Warto zauważyć, że informator sporządził doniesienie w przeddzień, tzn. 7 X 1948 r., posiedzenia olsztyńskiego aktywu miejskiego PPS, co potwierdza jedynie, że listy osób przewidzianych do wykluczenia z poszczególnych organizacji partyjnych były wcześniej ustalane i zatwierdzane przez egzekutywy powiatowych komitetów i WK PPS. Niezależnie od braku, jak już wspomniano, zachowanych protokołów posiedzeń członków Koła nr 1 przy Dyrekcji PiT w Olsztynie z tego okresu, samo posiedzenie na którym sformułowano wniosek o wykluczenie Goebela i Kotowskiego musiało odbyć się oczywiście przed wymienioną datą doniesienia sporządzonego przez informatora, tzn. prawdopodobnie pomiędzy 1 a 7 X 1948 r.

²⁵ PSL – Polskie Stronnictwo Ludowe. Największa, opozycyjna wobec władzy komunistycznej, powojenna legalna formacja polityczna w Polsce, działająca w latach 1945–1947. Szerzej na temat olsztyńskiej organizacji PSL – zob. B. Łukaszewicz, *Polskie Stronnictwo Ludowe na Warmii i Mazurach w latach 1945–1947*, Olsztyn 1991.

²⁶ Bogdan Malion (ur. 24 X 1902 r. – zm. 30 XI 1985 r. w Olsztynie) – wykształcenie 8 klas gimnazjum, z zawodu urzędnik. Kierownik Oddziału Samochoodowego Dyrekcji Okręgu PiT w Olsztynie. Członek PPS (od 24 IV 1947 r.) – zob. APO, WK PPS, sygn. 1094/37, *Lista członków Koła nr 1 PPS przy Dyrekcji Okręgu PiT w Olsztynie*, k. 72 (bez daty, prawdopodobnie z 1948 r.); MK PPS, sygn. 1109/3, *Spis członków Koła nr 1 przy Dyrekcji Okręgu PiT, z września 1948*, k. 77. Na zebraniu członków Koła nr 1 Dyrekcji Okręgu PiT w Olsztynie z 8 XI 1948 r., B. Malion otrzymał jedynie upomnienie partyjne za „brak aktywności” – por. MK PPS, sygn. 1109/3, *Protokół zebrania członków Koła PPS nr 1 przy Dyrekcji [Okręgu] Poczty i Telegrafów, z 8 XI 1948*, k. 6.

²⁷ APO, KW PZPR, sygn. 1141/10661, *Opinia WUBP w Olsztynie [na temat] Goebela Kazimierza*, (bez daty), k. 8 (odpis odręczny atramentem).

²⁸ AAN, PPS, sygn. 235/III-3, k.17.

²⁹ Ibidem, k.17a.

³⁰ Rzecznikiem Kontroli Partyjnej WK PPS w Olsztynie był, od 1 IX 1948 r. Henryk Świącki (ur. 10 VII 1906 r. w Warszawie), z zawodu tokarz. Członek MK PPS w Olsztynie (od 10 II 1947 r.). Członek Prezydium (od 29 IX 1948 r.),

Analizując cechy formalne samego dokumentu, można z dużym prawdopodobieństwem założyć, że nie dotarł on jednak do swego pierwotnego adresata. Potwierdzona data wpływu pisma do kancelarii WK PPS, to 30 października 1948 r. W zachowanych aktach sprawy Goebela nie odnaleziono informacji potwierdzających fakt wysłania listu przez WK PPS do Generalnego Rzecznika Kontroli Partyjnej CKW PPS. Co więcej, jego oryginał został opatrzony pieczęcią Wojewódzkiej Komisji Kontroli Partyjnej przy KW PZPR w Olsztynie, z potwierdzoną datą wpływu, tzn. 28 grudnia 1948 r. Oznaczało to, że był on przekazany, przez Rzecznika Kontroli Partyjnej WK PPS, organom wojewódzkim kontroli nowej partii, czyli po tzw. Kongresie Zjednoczeniowym³¹.

Postępowanie odwoławcze w sprawie Goebela zostało zatem przeprowadzone dopiero przez Zespół Orzekający (ZO) Wojewódzkiej Komisji Kontroli Partyjnej (WKKP) przy KW PZPR w Olsztynie.

3 lutego 1949 r. został on wezwany na przesłuchanie do WKKP przy KW PZPR w Olsztynie. Jego celem było uzupełnienie treści listu z października 1948 r. Goebel potwierdził w zeznaniu fakt członkostwa w PPS w latach 1911–1922, tzn. do czasu, kiedy żołnierzy zawodowych pozbawiono prawa przynależności do organizacji politycznych na mocy ustawy z marca 1922 r.³² Podał również stopień podpułkownika WP, w którym został przeniesiony w stan spoczynku, datę podjęcia pracy na stanowisku wicedyrektora Okręgu PiT w Wilnie oraz rok rozpoczęcia służby wojskowej Legionach Polskich³³.

Ostateczna decyzja, dotycząca odwołania Goebela zapadła dopiero ponad dwa miesiące później. Na posiedzeniu ZO WKKP przy KW PZPR 22 kwietnia 1949 r., złożył on kolejne zeznanie, dotyczące przede wszystkim przebiegu swojej służby wojskowej i cywilnej pracy zawodowej³⁴. Nie miało to zresztą jakiegokolwiek praktycznego znaczenia wobec wyłącznie ideologicznych kryteriów oceny jego drogi życiowej i zawodowej, przyjętych w trakcie postępowania odwoławczego.

wiceprzewodniczący (od 29 XI 1949 r.) oraz p.o. przewodniczącego (od 1 I 1950 r.) MRN w Olsztynie. Radny Olsztyńskiej Wojewódzkiej Rady Narodowej (od 28 X 1948 r.), prezes Okręgowego Zarządu Związków Zawodowych Pracowników Instytucji Społecznych w Olsztynie (od 1948 r.). Członek PZPR (od 15 XII 1948 r. – por. K. Geldon, op. cit. s. 350; R. Syrwid, op. cit., s. 161, 253, 255, 268, 271, 282, 300.

³¹ Zob. Źródło, przypis a, s. 274. Formalne powołanie nowego formacji pod nazwą Polska Zjednoczona Partia Robotnicza nastąpiło 15 XII 1948 r., podczas tzw. Kongresu Zjednoczeniowego, obradującego w auli Politechniki Warszawskiej (15–21 XII 1948 r.). W przeddzień rozpoczęcia jego obrad, tzn. 14 XII 1948 r., odbyły się II Zjazd PPR i XXVIII Kongres PPS – por. np. B. Dymek, *Zwrot polityczny...*, s. 310–225.

³² *Ustawa o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich* z 23 marca 1922 r. – DzU 1922, nr 32, poz. 256. (obowiązywała od 5 V 1922 r., uchylona – 18 III 1937 r.). Chodziło tu o art. 23 ust. 1: „Oficerom nie wolno należeć do stowarzyszeń mających cele polityczne, ani brać udziału w działalności politycznej”.

³³ APO, KW PZPR, sygn. 1141/10661, *Protokół przesłuchania K. Goebela sporządzony przez L. Szygułę, członka WKKP przy KW PZPR w Olsztynie*, z 3 II 1949, k. 7. Goebel potwierdził w nim rok 1914, jako początek służby w Legionach Polskich.

³⁴ *Ibidem*, *Protokół posiedzenia ZO WKKP przy KW PZPR w Olsztynie*, z 22 IV 1949 r., k. 11. Goebel, co zostało odnotowane w protokole posiedzenia, podał – pomimo wcześniejszego zeznania – że wstąpił do Legionów Polskich dopiero w 1918 r. Zaprzeczył także „udzielaniu się w organizacjach podziemnych” podczas II wojny światowej.

Ostatecznie ZO, „po rozpatrzeniu materiałów dowodowych”, postanowił podtrzymać decyzję MK PPS w Olsztynie z 8 października 1948 r. o pozbawieniu Goebela członkostwa w partii za „obcość ideologiczną”³⁵. W uzasadnieniu uchwały odwołało się oczywiście do „sanacyjnej”³⁶ przeszłości, ale także zupełnie nieuzasadnionych i krzywdzących zarzutów odnośnie jego rzeczywistych motywacji podjęcia działalności w ruchu socjalistycznym. Nie ustrzeżono się nawet ewidentnej pomyłki, dotyczącej faktycznego miejsca zatrudnienia Goebela, w okresie jego uczestnictwa w międzynarodowych konferencjach telegraficznej i radiotelegraficznej w Madrycie w 1932 r.³⁷

W liście skierowanym do CKW PPS Goebel, powołując się na swój dotychczasowy przebieg służby wojskowej i pracy cywilnej oraz dokonane wybory ideowe, z przekonaniem odwoływał się do zawsze bliskiej mu tradycji socjalistycznej³⁸. Mając pełną świadomość postępującego procesu hegemonizacji systemu partyjnego na wzór radziecki, zdawał on sobie również doskonale sprawę z ideologicznych przesłanek prowadzonej weryfikacji. Nie przesądzając w żadnej mierze o rzeczywistych poglądach Goebela na temat sytuacji w przedwojennym wojsku polskim oraz stosunkach panujących w wileńskiej Dyrekcji PiT, nie wydaje się jednak, aby były one w jakimkolwiek stopniu zbieżne z przekazem ukutym wyłącznie na potrzeby, oczekiwanej w postępowaniu odwoławczym, tzw. samokrytyki.

W zaistniałej sytuacji, nie można oczywiście również pominąć, niezwykle istotnego, kontekstu materialnego, mogącego mieć niewątpliwie wpływ na postawę autora listu. W realiach nasilającego się zjawiska stalinizacji życia

³⁵ Ibidem, *Uchwała nr 565/49 WKKP PZPR w Olsztynie w sprawie Goebela Kazimierza*, z 22 IV 1949, k. 13. Sprawę rozpatrywał ZO WKPP przy KW PZPR w Olsztynie w składzie: Anatol Rubicki, Stanisław Bernhardt i Franciszek Harasimowski. Referentem był L. Szygula.

³⁶ Sanacja (łac. uzdrowienie) – potoczna nazwa obozu politycznego sprawującego władzę w Polsce, skupionego wokół osoby marszałka J. Piłsudskiego, po zamachu majowym w 1926 r.

³⁷ APO, KW PZPR, sygn.1141/10661, *Uchwała nr 565/49 WKKP PZPR...* Oto treść uzasadnienia podjętej uchwały (pisownia oryginalna): „Goebel był przed wojną, do r. 1934, sanacyjnym podpułkownikiem WP. Skierowany, w 1934 r., przez «sanację» na stanowisko Wicedyrektora Poczty Polskiej w Wilnie, dalej pracuje z rządem sanacyjnym do 1939 r. Z ruchem robotniczym nie miał żadnej łączności. Również w czasie okupacji nie bierze żadnego udziału w walce podziemnej. Do PPS wszedł dla korzyści osobistych, co wynika z całego jego życiorysu i z akt sprawy. Jako wicedyrektor poczty był delegatem «sanacji» w Hiszpanii frankistowskiej”[!]. W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że w Madrycie, od 3 IX 1932 r., odbywały się właściwie równoległe dwie konferencje: telegraficzna i radiotelegraficzna. Ich wspólnym celem było opracowanie międzynarodowej konwencji telekomunikacyjnej. Goebel wchodził w skład delegacji polskiej, z upoważnienia ministerstwa spraw wojskowych. Międzynarodowa konwencja telekomunikacyjna, wraz z regulaminami, została podpisana w Madrycie 9–10 XII 1932 r., a ratyfikowana przez Polskę 29 IV 1934 r. (ogłoszone: 2 V 1935 r. – DzU 1935, nr 6, poz. 33) – por. K. Krulisz, *Międzynarodowa konwencja telekomunikacyjna*, „Przegląd Wojskowo-Techniczny” 1933, t. 13, z. 4, s. 174–180. Warto wspomnieć, że już w 1925 r. Goebel był delegatem Sztabu Głównego WP na międzynarodowej międzysztabowej konferencji w Paryżu, a w latach 1930–1934, członkiem komitetu redakcyjnego „Przeglądu Wojskowo-Technicznego” – zob. *Czy wiesz...*, s.102; J. Kubiatowski, op. cit. s. 63.

³⁸ Już po odejściu z czynnej służby wojskowej Goebel, jako wicedyrektor Okręgu PiT w Wilnie, był m.in. członkiem Koła I Pułku Piechoty Legionów, prezesem stowarzyszenia „Filarecja”, prezesem zarządu III Okręgu Poczтового Przysposobienia Wojskowego (PPW) i członkiem komitetu honorowego zawodów strzeleckich PPW w 1936 r. – por. J. Kubiatowski, op. cit., s. 64. Na mocy zarządzenia Prezydenta RP z 11 XI 1937 r., za zasługi „w służbie pocztowo-telekomunikacyjnej”, otrzymał również Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski – zob. *Monitor Polski* 1937, nr 260, poz. 410; <http://archiwum.pilsudzczy.pl/index.php/2012> (dostęp: 22 XII 2023 r.).

społecznego w Polsce, wykluczenie z partii, a w konsekwencja odmowa przyjęcia w szeregi nowo powstałej PZPR, oznaczała, raczej w bliższej aniżeli dłuższej perspektywie czasowej, nieuchronną degradację zawodową, a tym samym realne pogorszenie warunków bytowych rodziny. Niezależnie od tych uwarunkowań, na szczególne podkreślenie zasługuje jednak fakt, że w dokumentacji WKKP przy KW PZPR w Olsztynie nie odnaleziono materiałów świadczących o podejmowaniu przezeń ponownej próby przyjęcia do PZPR, w tym na fali wydarzeń Października 1956 r.³⁹

Goebel został ostatecznie odwołany ze stanowiska wicedyrektora Dyrekcji Okręgu PiT w Olsztynie 30 kwietnia 1950 r. Po odwołaniu, przez dwa miesiące, pracował w charakterze referenta w miejscowych zakładach mięsnych, a następnie otrzymał zatrudnienie jako inżynier–elektryk w Olsztyńskim Przedsiębiorstwie Budownictwa Mieszkaniowego. W 1960 r. przeszedł na emeryturę. Zmarł, na skutek zawału serca, 11 listopada 1966 r., w wieku 73 lat⁴⁰. Jest pochowany, wraz z żoną, w grobie rodzinnym na cmentarzu komunalnym w Olsztynie⁴¹.

Postać i dorobek Kazimierza Goebela, jedyne spośród żołnierzy I Kompanii Kadrowej, który swe powojenne losy związał na trwałe z Olsztynem, były przez szereg kolejnych lat przemilczane.

Na gruncie regionalnym, po przełomie 1989 r., pamięć o trzech pierwszych powojennych organizatorach poczty i telekomunikacji na Warmii i Mazurach, uczczono tablicą pamiątkową. Została ona ufundowana i umieszczona 18 października 1992 r., przez pracowników Poczty Polskiej i Telekomunikacji Polskiej S.A., na budynku Dyrekcji Okręgu Poczty Polskiej przy ul. Pieniężnego 19 w Olsztynie⁴².

7 listopada 2008 r., na łamach „Gazety Olsztyńskiej”, ukazał się obszerny zapis rozmowy Stanisława Brzozowskiego z Zofią Naściszewską i jej synem Piotrem, czyli córką i wnukiem Kazimierza Goebela, poświęcony życiu oraz działalności ich ojca i dziadka. W relacji zostały również przytoczone interesujące informacje dotyczące losów rodziny Goebelów z okresu Drugiej Rzeczypospolitej i drugiej wojny

³⁹ W okresie od listopada 1956 do marca 1957 r., funkcjonowały centralna, wojewódzkie i powiatowe komisje rehabilitacyjne PZPR. Zajmowały się one procedurą odwoławczą w stosunku do byłych członków PPR i PPS, wydanych w okresie tzw. zjednoczenia ruchu robotniczego w 1948 r., ale również osób, których pozbawiono legitymacji partyjnych podczas II wojny światowej – por. np. S. Drabik, *Elita polityczna krakowskiej PZPR w latach 1956–1975*, Kraków 2013, s. 34–35; P. Machcewicz, *Polski rok 1956*, Warszawa 1993. Szerzej na temat wydarzeń Października 1956 r. na Warmii i Mazurach – zob. *Rok 1956 na Warmii i Mazurach. Wybór źródeł*, wydał B. Łukaszewicz, Olsztyn 1998; R. Tomkiewicz, *Olsztyński Rok 1956. Rola studentów w wydarzeniach*, Olsztyn 2007.

⁴⁰ J. Kubiowski, op. cit., s. 64; „Głos Olsztyński” 14 XI 1966, nr 270, s. 4 (nekrolog K. Goebela); <https://fundacja100.pl/krzyz-i-medal-niepodleglosci/lista-odznaczonych/kazimierz-fryderyk-goebel> (dostęp: 12 XII 2023 r.).

⁴¹ Lokalizacja grobu: 4/6/14 i 4/6/15 – zob. https://msipmo.olsztyn.eu/zck/?gmap=gp0&bbox=7434323.558110266,5945574.195780104,7497891.41857932,5975986.523271427&utm_source=iMapClient&utm_medium=startPanel&utm_campaign=MSIPMOZCK2016 (dostęp: 22 XII 2023 r.).

⁴² Tablica upamiętnia, obok Goebela, wspomnianego już K. Kotowskiego oraz Klemensa Frenszkowskiego, pierwszego powojennego naczelnika Urzędu Poczтового nr 1 w Olsztynie.

światowej. Niezwykle cenne uzupełnienie artykułu stanowiły także, opublikowane po raz pierwszy, dokumenty i fotografie ze zbiorów rodzinnych⁴³.

Trzy dni później, tzn. 10 listopada 2008 r., w przeddzień 90. rocznicy Święta Niepodległości, dr Bogusław Rogalski, ówczesny poseł do Parlamentu Europejskiego, wystosował list do Zbigniewa Dąbkowskiego przewodniczącego Rady Miasta Olsztyna, z propozycją nadania jego imienia jednej z nowo powstających ulic. W uzasadnieniu wnioskodawca stwierdził, m.in.: „miarą naszej wielkości jest nasza pamięć o zmarłych zasłużonych. Nie ulega wątpliwości, że postać ppłk. Kazimierza Fryderyka Goebela powinna zostać przez nasze miasto uhonorowana. Niewiele osób może się poszczycić tak wspaniałym życiorysem, pełnym idealizmu, dobra i chęci pomagania innym. W moim odczuciu decyzja o nadaniu jednej z ulic naszego miasta jego imienia miałaby wymiar wielopoziomowy. Uczcilibyśmy w ten sposób nie tylko bojownika o wolną i suwerenną Polskę w r. 1918, żołnierza Pierwszej Kompanii Kadrowej, ale także człowieka, który w znaczący sposób przyczynił się do rozwoju naszego miasta i regionu po II wojnie światowej. Były to także symboliczny gest w 90-tą rocznicę odzyskania przez nasz kraj niepodległości”⁴⁴.

Niemal sześć lat później, 6 sierpnia 2014 r., z inicjatywy olsztyńskiego oddziału Związku Piłsudczyków, we współpracy z Archiwum Państwowym w Olsztynie, przy grobie małżeństwa Goebelów odbył się uroczysty apel z okazji setnej rocznicy wymarszu I Kompanii Kadrowej z krakowskich Oleandrów do Królestwa Polskiego⁴⁵.

Postaci Goebela zostały również poświęcone, lokalne publikacje okolicznościowe i prasowe⁴⁶.

Na podstawie dostępnych archiwaliów – w tym dokumentów pozostających w zbiorach rodzinnych – oraz literatury przedmiotu, uzasadnione wydaje się być przekonanie o potrzebie podjęcia szerszej zakrojonych biograficznych badań nad życiem i działalnością człowieka, który na trwałe zapisał się w historii niepodległościowego

⁴³ S. Brzozowski, *Mój ojciec służył w Pierwszej Kadrowej*, „Gazeta Olsztyńska” 7 XI 2008, nr 261, s. 1, 10–11.

⁴⁴ Por. <http://boguslawrogalski.pl/ListwspawienadaniajednejzulicOlsztynanazwypplkKazimierzaGoebela/> (dostęp: 12 XII 2023 r. – pełna treść listu). Postulat nadania imienia K. Goebela jednej z ulic w stolicy Warmii i Mazur, pozostaje, jak dotychczas, niezmiennie aktualny.

⁴⁵ Zob. <https://gazetaolsztyńska.pl/61046-214672,Obchody-100-lecia-wymarszu-I-Kadrowej-w-Olsztynie,0.html> (dostęp: 22 XII 2023 r.). Apele rocznicowe kontynuowano również w latach 2015–2016. Od 2017 r., uroczystości organizowane były w różnych miejscowościach na Warmii i Mazurach – por. np. <https://www.olsztyn24.com/news/26154-apel-w-101-rocznicze-wymarszu-i-kompanii-kadrowej-z-krakowa.html>, dostęp: 22.12.2023; <https://www.olsztyn24.com/news/28431-rocznica-na-102.html> (dostęp: 22 XII 2023 r.); <https://olsztyn.gosc.pl/gal/spis/4084434.103-rocznica-wymarszu-I-Kompanii-Kadrowej> (dostęp: 22 XII 2023 r.); <https://radioolsztyn.pl/104-rocznica-wymarszu-pierwszej-kompanii-kadrowej-uroczystosci-odbyly-sie-w-sanktuarium-w-stoczku-klasztornym/01406089> (dostęp: 22 XII 2023 r.); <https://gazetaolsztyńska.pl/gizycko/855287,Uczcili-pamiec-dzielnych-zolnierzy.html?PageSpeed=noscript> (dostęp: 23 XII 2023 r.).

⁴⁶ Por. P. Bojarski, M. Zaniewska, *Wileńskie pokolenia w drodze do Niepodległej*, „BezKresy Niepodległej. Biuletyn okolicznościowy Towarzystwa Przyjaciół Wilna i Ziemi Wileńskiej w Olsztynie”, Olsztyn 2021, s. 24–26 (fot. K. Goebela); R. Nojman, *Olsztyńskie ślady żołnierza I Kompanii Kadrowej*, „Debata. Miesięcznik Regionalny” 2018, nr 8, s. 31–32 (fot.); <https://gazetaolsztyńska.pl/781701,Niosl-serce-Marszalka.html> (dostęp: 12 I 2024 r.).

czynu zbrojnego oraz budowy podstaw radiofonii i radiotechniki odrodzonego państwa polskiego, jak również położył niemałe zasługi w organizacji i uruchomieniu sieci telekomunikacyjnej na Warmii i Mazurach tuż po zakończeniu drugiej wojny światowej. Wypada mieć przy tym nadzieję, że podjęty wysiłek w tym zakresie mógłby zaowocować, w ostatecznym efekcie, powstaniem obiektywnej i rzetelnej, a zatem wolnej zarówno od uprzedzeń, jak i pozbawionej skłonności do gloryfikacji, monografii na którą postać ta z pewnością w pełni zasługuje.

Publikowany dokument pochodzi z Archiwum Państwowego w Olsztynie, gdzie jest przechowywany w postaci maszynopisowego oryginału, opatrzonego podpisem autora, w zasobach zespołu aktowego Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Olsztynie 1948–1990.

Został on poddany opracowaniu przy założeniu zachowania jego pierwotnej treści i podstawowego układu. Zabiegi modernizacyjne wydawcy ograniczono, w zasadzie, do niezbędnych korektur natury stylistycznej oraz ujednolicenia zasad datacji. Wszelkie zmiany, dotyczące niemal wyłącznie rozwiązywania licznych skrótów nazw instytucji i organizacji wymienionych w treści prezentowanego tekstu, zostały zasygnalizowane w nawiasach kwadratowych, w miejscu ich pierwszego wystąpienia.

Istotne informacje, z punktu widzenia czytelności samego przekazu, o cechach zewnętrznych dokumentu (np. podkreślenia, pieczęcie), przedstawiono w przypisach tekstowych, oznaczonych numeracją alfabetyczną

W przypisach rzeczowych, opatrzonych numeracją cyfrową, zawarto niezbędne objaśnienia odnoszące się do wielu kwestii i wydarzeń z życia i działalności zawodowej autora, osadzonych, w miarę potrzeby, w szerszym kontekście historycznym.

Źródło

1948 październik 14, Olsztyn – List Kazimierza Fryderyka Goebela do Centralnego Komitetu Wykonawczego Polskiej Partii Socjalistycznej w Warszawie.

Archiwum Państwowe w Olsztynie, Komitet Wojewódzki PZPR w Olsztynie (1948–1990). Wojewódzka Komisja Kontroli Partyjnej przy KW PZPR w Olsztynie, sygn. 1141/10661. Akta tow. Goebela Kazimierza 1948–1949, s. 2–5 – mps, oryginał, z podpisem K. Goebela.

Olsztyn, dn. 14 X 1948 r.^a

[Do]

CKW PPS

drogą organizacyjną

inż. Kazimierza Goebela

b[yłego] członka

Pocztowego Koła Dyrekcyjnego PPS w Olsztynie

Odwołanie

Uchwałą aktywu miejskiego PPS, w dniu 8 bm., zostałem wykluczony z szeregów Polskiej Partii Socjalistycznej.

Rzecznik, w motywach swojego wniosku o wykluczenie, postawił mi następujące zarzuty:

1. Złe ustosunkowanie się do partii, w postaci niechęci w przydzielaniu samochodów do celów partyjnych;
2. Mała aktywność na odcinku partyjnym.

W związku z powyższymi zarzutami uważam za swój obowiązek moralny, złożyć następujące wyjaśnienie:

Ad. 1. Uważam, że zarzut ten powstał wskutek pewnych pozorów, wynikłych stąd, że czynniki partyjne – oceniając takie, czy inne fakty – nie mając bezpośredniego kontaktu i wglądu na warunki w dziedzinie wyłącznie służbowej, nie wniknęły w przyczyny. Zauważam, że na^b przestrzeni ostatnich trzech lat, tak Wojewódzki, jak i Miejski Komitet PPS oraz Okręgowa Sekcja Pocztowa PPS, b[ardzo] często korzystały z samochodów pocztowych.

Przyznaję, że w ostatnim czasie zostaliśmy w znacznym stopniu skrępowani w dysponowaniu samochodami, z jednej strony wskutek rygorystycznych zarządzeń Prezesa Rady Ministrów, a z drugiej strony wskutek zmniejszenia się liczby

^a U góry, z prawej strony dokumentu, odcisk dwóch pieczęci podłużnych w tuszu. Pierwsza, przekreślona odręcznie atramentem, o treści: „Polska Partia Socjalistyczna. Wojewódzki Komitet w Olsztynie, plac Wolności 2/3. L.dz. 4129/48. Wpł. 30 X 48”. (numer i data wpisane odręcznie atramentem). Druga, o treści: „Wojewódzka Komisja Kontroli Partyjnej przy KW PZPR w Olsztynie. Wpłynęło dnia 28 XII 48. L.dz. 1599/48 (data i numer wpisane odręcznie atramentem)”.

^b Przyimek wpisany odręcznie atramentem nad tekstem.

samochodów „na chodzie”. Powyższe przyczyny mogły wpłynąć na mniej częste udzielanie samochodów, tym niemniej nie może być to powodem pomawiania mnie o tendencyjnie złośliwe, czy niechętne ustosunkowanie się do spraw partyjnych.

Ad. 2. Moja mała aktywność na odcinku partyjnym, w ścisłym znaczeniu tego słowa, nie była w żadnym wypadku spowodowana brakiem chęci z mej strony lub brakiem zainteresowania się sprawami partii. Przyczyna tego tkwi w czym innym. Jest po prostu wynikiem pewnego nieporozumienia pomiędzy mną, a samą partią.

Przypomnę tu moment, kiedy w WK PPS oświadczyłem, że nie posiadam kwalifikacji, które by mnie typowały na prelegenta–mówcę. Nie posiadałem nigdy i nie posiadam daru wymowy, dlatego prosiłem o niewyznaczanie mnie na zebrania w charakterze prelegenta, a wykorzystanie moich ewentualnych przydatności na innych odcinkach pracy dla dobra Polski Ludowej i partii.

Pozwolę tu sobie zacytować słowa tow. Chwalińskiego⁴⁷, w jego przemówieniu, które brzmiały: „...nikt nie urodził się marksistą”⁴⁸.

I ja, jako ten, który, przyznając, nie urodził się marksistą, uważałem za swój obowiązek, dać w dobrej wierze i intencji to, na co mnie było stać. Uważałem, że wykonując sumiennie i uczciwie swe obowiązki – dając tym przykład podległemu sobie personelowi – podchodząc do ludzi na każdym kroku i w każdej okazji z nastawieniem socjalistycznym^c, wpływając przy każdej okazji na morale mego otoczenia oraz krzewiąc na terenie swej pracy idee demokratyczne, dając z siebie, to co mogę dać i przyczyniam się do ugruntowania idei demokratycznych. Z tych też względów, a nie innych, oddałem się z całą sumiennością pracy zawodowej i społecznej.

Jak wielkie są moje obowiązki na odcinku pracy zawodowej może świadczyć fakt, że z tytułu zajmowanego przeze mnie stanowiska wicedyrektora Okręgu P[oczt] i T[elegrafów] w Olsztynie, podlegają memu bezpośrednio kierownictwu następujące wydziały Dyrekcji: Techniczny (telekomunikacja), Administracyjny (budownictwo pocztowe, zaopatrzenie w sprzęt, aprowizacja i zaopatrzenie pracowników) i Budżetowo-Kasowy (preliminowanie i wykonywanie budżetu oraz kontrola). W związku z tymi odpowiedzialnymi obowiązkami, zwłaszcza w okresie organizacji

⁴⁷ Mieczysław Chwaliński (ur. w 1915 r. w Charkowie), wykształcenie prawnicze. Instruktor Oddziału Wiejskiego (od IX 1946 r.), III sekretarz (od 9 I 1947 r.), I sekretarz (15 IX 1947 – 6 IV 1948) WK PPS w Olsztynie. Członek Rady Wojewódzkiej PPS w Olsztynie (od 15 IX 1947 r.), sekretarz wojewódzki PPS w Olsztynie (od 1 VIII 1948 r.). Radny OWRN w Olsztynie (1947–1948) – por. R. Syrwid, op. cit., passim.

⁴⁸ W protokole z posiedzenia MK PPS w Olsztynie 8 X 1948 r. brak cytowanego fragmentu wypowiedzi M. Chwalińskiego. Goebel brał prawdopodobnie udział w samym posiedzeniu, ale został jedynie wymieniony w załączniku do protokołu, tzn. liście wydalonych członków uchwałą MK PPS w Olsztynie – por. APO, MK PPS w Olsztynie 1945–1948, sygn. 1109/1, *Protokół z zebrania aktywu miejskiego PPS w Olsztynie*, z 8 X 1948, k. 31–39; WK PPS, sygn. 1094/25, *Pismo Henryka Święckiego Rzecznika Kontroli Partyjnej WK PPS w Olsztynie do Adolfa Dęba Generalnego Rzecznika Kontroli Partyjnej CKW PPS w Warszawie*, z 12 X 1948, k. 34–35.

^c Podkreślenie czerwonym ołówkiem. Na marginesie drugiej strony dokumentu, liczne zaznaczenia fragmentów akapitów czerwonym ołówkiem.

Dyrekcji, zmuszony byłem nawet do poświęcania mego czasu osobistego sprawom zawodowym.

O tym jakie były efekty mej pracy nie będę tu mówić, gdyż nie jestem powołany do oceniania mej pracy, jak również nie jest moim zamiarem uprawianie tu autoreklamy. Do oceny pracy zawodowej powołane są bowiem właściwe czynniki, reprezentujące mą władzę zwierzchnią.

Mogę tu z czystym sumieniem stwierdzić, że nigdy nie uchylałem się od wyznaczanych mi prac partyjnych. Chcę zaznaczyć, że byłem jednym z założycieli Okr[ę-gowej] Sekcji [Pocztowej] PPS (10 lutego 1946 r.), że brałem czynny udział w pracach organizacyjnych tejże Sekcji i w tworzeniu kół w terenie. Stale współpracuję z kołem partyjnym przy Dyrekcji, co się przejawia w tym, że swoim autorytetem, z tytułu [zajmowanego] stanowiska, umożliwiam podległym mi pracownikom godzenie ich pracy zawodowej z partyjną, staram się rozszerzać i umacniać drogie mi idee.

Przejawiam także działalność na odcinku życia społecznego, patronując wielu akcjom o charakterze społecznym i pracując w wielu stowarzyszeniach i komitetach⁴⁹.

Celem określenia mojego morale, chciałbym narzucić pewne fakty z mego^d życia, które nie są znane władzom partyjnym, [a] które zaświadczą jakie było moje stanowisko wobec zagadnień życia społecznego i politycznego.

Urodziłem się 12 stycznia 1893 r. w Warszawie. Ojca straciłem w drugim roku mego życia. Cały ciężar mego wychowania moralnego spadł na moją matkę, która będąc, że tak się wyrażę, demokratką z ducha^e, a nie z formy, dała mi pierwsze podstawy wychowania, etyki i miłości bliźniego, co zadecydowało o całym moim światopoglądzie⁵⁰.

Już jako dziesięcioletni chłopiec staję do walki z rasizmem, staczając walkę w obronie dziecka żydowskiego. Straciłem wówczas dwa zęby, wygrywając jednak walkę i wynosząc z niej moralne zadowolenie.

W 1905 r. biorę udział w strajku szkolnym, w walce o polską szkołę⁵¹. W tym też roku biorę udział, z matką i rodzeństwem, w demonstracji na placu Teatralnym w Warszawie, gdzie podczas szarży kozackiej zostałem kontuzjowany⁵².

⁴⁹ Po przyjeździe do Olsztyna, Goebel był członkiem Oddziału Stowarzyszenia Elektryków Polskich oraz ławnikiem Sądu Powiatowego – por. J. Kubiawski op. cit., s. 63–64; http://sp2put.pl/radioelektronicy/goebel_kf.htm (dostęp: 14 X 2023 r.).

^d *Wyraz dopisany odręcznie niebieskim atramentem.*

^e *Podkreślenie czerwonym ołówkiem.*

⁵⁰ K. Goebel był synem Fryderyka Stefana, z zawodu urzędnika oraz Marii z domu Wolska – por. J. Majchrowski, op. cit., s. 113.

⁵¹ Chodzi tu o strajk szkolny, zapoczątkowany przez studentów Cesarskiego Uniwersytetu i Warszawskiego Instytutu Politechnicznego 28 I 1905 r., jako reakcja na wydarzenia tzw. krwawej niedzieli w Petersburgu. Strajk objął w lutym i marcu 1905 r. młodzież warszawskich szkół średnich i zawodowych oraz większych miast Królestwa Polskiego. W wyniku strajku władze carskie – na podstawie ukazu z 14 X 1905 r. – wydały zgodę na utworzenie prywatnych i stowarzyszeniowych szkół średnich z polskim językiem wykładowym oraz nauczanie języka polskiego i religii w szkołach państwowych – por. np. J. Miąso, *Walka o narodową szkołę w Królestwie Polskim w latach 1905–1907. W stulecie strajku szkolnego*, „Rozprawy z Dziejów Oświaty” 2005, t. 44, s. 75–103.

⁵² Demonstracja kilku tysięcy mieszkańców na placu Teatralnym w Warszawie miała miejsce 1 XI 1905 r. Była

W 1910 r. udaję się na studia do Liege⁵³ (Belgia), gdzie trafiam w środowisko rewolucyjne emigracji polskiej i rosyjskiej, a słynne wówczas strajki górników belgijskich wywarły na mnie właściwy wpływ.

Wstąpiłem do Stow[arzyszenia] Młodz[ieży] Niepodl[egłościowo]-Postęp[owej] „Filarecja”⁵⁴, Zw[iązku] Walki Czynnej⁵⁵ i PPS⁵⁶.

Po odbyciu dwuletnich studiów na Uniwersytecie w Liege, przenieśliem się do Grenoble⁵⁷ (Francja), gdzie, w 1914 r., ukończyłem studia w Instytucie Elektrotechnicznym Uniwersytetu w Grenoble⁵⁸ uzyskując dyplom inżyniera–elektryka⁵⁹.

Podczas pobytu w Grenoble rozbiłem Stow[arzyszenie] Młodz[ieży] Polsk[iej] „Zjednoczenie” (ND)⁶⁰, organizując placówki wpływów PPS.

ona odpowiedzią na dekret carski wydany dwa dni wcześniej, tzn. 30 X 1905 r., zapowiadający wybory do parlamentu rosyjskiego – Dumy. W trakcie demonstracji, podczas której wznoszono hasła narodowe i rewolucyjne, część demonstrantów wtargnęła do aresztu chcąc uwolnić przetrzymywanych tam działaczy robotniczych. Wojsko rosyjskie użyło m.in. broni palnej w wyniku czego zginęło około 40 demonstrujących, a 170 zostało rannych – por. *Rewolucja 1905–1907 w Królestwie Polskim i w Rosji*, red. M. Przeniosło, S. Wiech, Kielce 2005.

⁵³ Liege (łac. *Leodium*) – obecnie miasto, stolica prowincji w regionie federalnym Walonia Królestwa Belgii.

⁵⁴ Właściwie Związek Stowarzyszeń Polskiej Młodzieży Niepodległościowo-Postępowej, potocznie nazywany „Filarecją” – polska organizacja młodzieżowa, założona w 1910 r. w Liege i działająca pod patronatem PPS – Frakcji Rewolucyjnej i Związku Walki Czynnej. Od 1911 r. pod nazwą Unia Stowarzyszeń Polskiej Młodzieży Niepodległościowej. Do wybuchu pierwszej wojny światowej większość członków wstąpiła również do Związku Strzeleckiego. Filarecja została rozwiązana w 1914 r. Po odzyskaniu niepodległości jej tradycje kontynuował Związek Polskiej Młodzieży Socjalistycznej oraz Związek Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej (Akademickiej) – por. np. A. Bełcikowska, *Polityczne Związki Młodzieży w Polsce w roku 1925 (historie i programy politycznych związków akademickiej, szkolnej, robotniczej i wiejskiej młodzieży polskiej i mniejszości narodowych w Polsce)*, Warszawa 1925.

⁵⁵ Związek Walki Czynnej (ZWC) – polska tajna organizacja paramilitarna, założona w 1908 r. we Lwowie przez Kazimierza Sosnkowskiego. Od 1912 r. komendantem głównym ZWC został J. Piłsudski, a szefem sztabu K. Sosnkowski. Podstawowym zadaniem organizacji było przygotowanie przyszłych kadr wojskowych i technicznych do wybuchu planowanego powstania w zaborze rosyjskim. – por. M. Wiśniewska, *Związek Strzelecki 1914–1939*, Warszawa 2010.

⁵⁶ K. Goebel został członkiem „Filarecji” oraz PPS i ZWC w Liege w 1911 r. – por. <https://fundacja100.pl/krzyz-i-medal-niepodleglosci/lista-odznaczonych/goebel-kazimierz-fryderyk>, (dostęp: 12 XII 2023 r.).

⁵⁷ Grenoble – obecnie miasto w departamencie Isère w regionie Owernia–Rodan–Alpy Republiki Francuskiej.

⁵⁸ Obecnie Instytut Politechniczny w Grenoble (fr. Institut Polytechnique de Grenoble).

⁵⁹ W okresie pobytu w Grenoble, w latach 1912–1914, Goebel był również studentem wydziału literatury na miejscowej uczelni wyższej (właśc. fr. Palais de l’Université de Grenoble – obecnie: Université Grenoble Alpes) – por. J. Majchrowski, op. cit.; <https://web.archive.org/web/20190215215938/https://www.univ-grenoble-alpes.fr/en/main-missions/about-us/discover-the-uga/history/> (dostęp: 21 XI 2023 r.). J. Kubiawski podaje jednak, że K. Goebel otrzymał dyplom inżyniera–elektryka w 1920 r., czyli po ukończeniu przezeń studiów politechnicznych, przerwanych w okresie pierwszej wojny światowej, w paryskiej Ecole Supérieure d’Electricité – zob. J. Kubiawski, op. cit.

⁶⁰ Chodzi tu o akademickie Zjednoczenie Towarzystw Młodzieży Polskiej Zagranicą, podlegające wpływom Związku Młodzieży Polskiej „Zet” – konspiracyjnej trójzaborowej organizacji, wywodzącej się z ruchu politycznego Narodowej Demokracji – utworzonej w 1886 przez płk. Zygmunta Miłkowskiego. Rok później, tzn. w 1887, „Zet” został włączony w struktury Ligi Polskiej (od 1893 r. pod nazwą Liga Narodowa). W 1909 r., w organizacji nastąpił rozłam i zerwanie ze Stronnictwem Narodowo-Demokratycznym (nowa nazwa partii od 1897 r.), m.in. na tle jej stosunku do bojkotu szkół rosyjskich w Królestwie Polskim. Część działaczy utworzyła Organizację Młodzieży Niepodległościowej „Zarzewie”, a pozostali, w 1911 r., tzw. nowy „Zet” – por. P. Waingertner, *Konspiracja trzech pokoleń. Związek Młodzieży Polskiej „Zet” i ruch zetowy (1886–1996)*, Łódź 2017; *ZET w walce o niepodległość i budowę państwa. Szkice i wspomnienia*, red. T. Nowacki, Warszawa 1996.

W okresie 1912–1914 byłem prezesem „Filarecji” PPS, komendantem Zw[iązku] Strz[eleckiego]⁶¹ i inspektorem Stow[arzyszenia] Opieki nad Robotnikami Polskimi we Francji.

Z chwilą wybuchu I wojny światowej walczę w Legionach Polskich⁶².

W listopadzie 1918 r. zostaję przydzielony do wojsk łączności, a w październiku 1919 r. odkomenderowany na studia radiotechniczne w Ecole Superieure d'Electricite w Paryżu⁶³.

Do kraju wracam jesienią 1920 r. i zostaję przydzielony do Centrum Wyszkolenia [Wojsk] Łączności w Zegrzu.

Z koleif zajmuję stanowisko dowódcy baonu Radiot[ehicznego] Ofic[erów] Łączn[ości] przy Dyr[ekcji] Okr[ęgowej] P[oczt] i T[elegrafów] w Warszawie i zastępcy Del[egata] Szt[abu] Gen[eralnego Wojska Polskiego] przy Min[isterstwie] P[oczt] i T[elegrafów]

W 1929 r. przechodzę do Min[isterstwa] Spr[aw] Wojsk[owych] na stanowisko szefa łączności.

W 1932 r. rozpoczęła się kampania przeciwko mnie wskutek mego negatywnego ustosunkowania się do nieetycznych stosunków^g panujących w sanacyjnym wojsku. Korupcja i intrygi wzmagaly się, doprowadzając do tego, że w 1934 r. zostałem usunięty ze stanowiska, oddany do dyspozycji ministra poczt i telegrafów i – w wyniku tych posunięć – przeniesiony w stan spoczynku⁶⁴.

⁶¹ Związek Strzelecki – polskie paramilitarne stowarzyszenie społeczno-wychowawcze, założone we Lwowie przez Władysława Sikorskiego w 1910 r. Dwa lata później, tzn. w 1912 r., powstała Komenda Główna Związków Strzeleckich z siedzibą we Lwowie i komendantem J. Piłsudskim na czele. Od 1913 r. Związek podlegał Wydziałowi Wojskowemu Komisji Tymczasowej Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych, której komendantem wojskowym został J. Piłsudski. Członkowie Związku Strzeleckiego, Polskich Drużyn Strzeleckich – utworzonych przez Organizację Młodzieży Niepodległościowej „Zarzewie” w 1911 r. we Lwowie – oraz Towarzystwa Sportowo-Gimnastycznego „Strzelec”, powołanego w 1910 r. w Krakowie, stanowili przed wybuchem I wojny światowej podstawowe kadry Legionów Polskich. Rozwiązany w 1914 i reaktywowany w 1919 r. – por. M. Wiśniewska, op. cit.

⁶² Goebel, jako żołnierz 1 Pułku Piechoty I Brygady Legionów, został ranny w nogę w bitwie pod Nowym Jastkowem 6 VII 1916 r. Po wyleczeniu w szpitalu Czerwonego Krzyża w Radomiu, został oddelegowany, 15 X 1916 r., do Polskiej Organizacji Wojskowej, zob. *Czy wiesz...*, s. 101; J. Majchrowski, op. cit., s. 113; VII *Lista strat Legionów Polskich*, [Wydana] w Piotrkowie [Trybunalskim] dnia 1 października 1916, s. 8.

⁶³ Ecole Superieure d'Electricite (pot. Supélec) – politechnika francuska, założona w 1894 r. w Paryżu. Od 1975 r. jej główny kampus znajduje się w Gif-sur-Yvette pod Paryżem – obecnie gmina, region Ile-de-France, departament Essonne Republiki Francuskiej – por. <https://www.centralesupelec.fr/>, dostęp: 22.11.2023.

^f *Tak w tekście dokumentu.*

^g *Podkreślenie czerwonym ołówkiem.*

⁶⁴ J. Majchrowski, op. cit., s. 113–114. (błędnie podana data roczna urodzin). Goebel, w ramach przeprowadzonej reformy wojsk łączności, został 1 I 1935 r. skierowany do odbicia półrocznej praktyki w ministerstwie poczt i telegrafów, a następnie przeniesiony w stan spoczynku – w stopniu podpułkownika – 30 VI 1935 r. – zob. też *Czy wiesz...*, s. 101–102 (błędnie podana data roczna urodzin). Należy również wspomnieć, że w okresie międzywojennym Goebel działał aktywnie na rzecz rozwoju polskiej myśli radiowej i radiotechnicznej. Był członkiem Stowarzyszenia Teletechników Polskich i Rady Teletechnicznej przy ministerstwie poczt i telegrafów. Wchodził też w skład sekcji muzealno-historycznej Pierwszej Ogólnokrajowej Wystawy Radiowej, zorganizowanej przez Centralny Komitet Zrzeszeń Radiotechnicznych 3–17 VI 1926 r. w Warszawie. W 1930 r. był jednym z organizatorów i założycieli Polskiego Związku Krótkofalowców, a także, w latach 1932–1934, wchodził w skład rady nadzorczej Polskiego Radia – por. S. Mszczak, op. cit, J. Kubiatowski, op. cit, s. 64;

Ukarany zostałem przeniesieniem do Wilna na stanowisko wicedyrektora Okręgu PiT^{h65}. Fakt usunięcia mnie z wojska najlepiej świadczy o tym, że duch sanacyjny był mi najzupełniej obcy i nie mogłem współpracować z tą, czy inną organizacją sanacyjną.

Po przybyciu do Wilna i objęciu stanowiska wicedyrektora Okręgu PiT, zastałem atmosferę i nastawienie nieprzychylnie, tak ze strony Mi[nisterstwa] PiT, jak i pewnego grona pracowników.

Zaznaczam, że nigdy nie starałem się żadnymi sposobami i metodami, czy kompromisowym stanowiskiem zjednać sobie przychylność ówczesnych władz przełożonych, ideologicznie całkowicie mi obcych.

Swoim podejściem do podległego mi personelu, który starałem się traktować w sposób bezpośrednio koleżeński i życzliwy, zyskałem popularność i zaufanie szarych mas pocztowców. I to mi dawało maksimum moralnego zadowolenia.

Na stanowisku wicedyrektora pozostawałem do 27 października 1939 r.ⁱ, t[o] j[est] do chwili likwidacji Dyrekcji [Okręgu PiT] przez władze litewskie⁶⁶.

<https://fundacja100.pl/krzyz-i-medal-niepodleglosci/lista-odznaczonych/goebel-kazimierz-fryderyk> (dostęp: 12 XII 2023 r.). Akta osobowe K. Goebela, z okresu jego służby wojskowej, są przechowywane w Centralnym Archiwum Wojskowym Wojskowego Biura Historycznego im. gen. broni K. Sosnkowskiego w Warszawie: Kolekcja Akt Personalnych i Odznaczeniowych, sygn. 1769/89/1493, AP. sygn. 24/G-1149, KW; Kolekcja Wojskowej Komisji Archiwalnej, sygn. VIII.808.22.11. Okoliczności oddelegowania Goebela do dyspozycji ministerstwa poczt i telegrafów oraz przeniesienia go w stan spoczynku, wymagają odrębnych badań, wykraczających poza zakres tematyczny niniejszej publikacji.

^h Na marginesie wykrzyknik czerwonym ołówkiem.

⁶⁵ Początkowo – od I VII do 31 XII 1935 r. – Goebel był naczelnikiem wydziału telefoniczno-telegraficznego, a od 1 I 1936 r. wicedyrektorem i jednocześnie naczelnikiem wydziału technicznego Dyrekcji Okręgowej Poczty i Telegrafów w Wilnie. Pełniąc swe obowiązki, położył on duże zasługi dla rozbudowy sieci telekomunikacyjnej w okręgu wileńskim, zob. *Czy wiesz...*, op. cit.; J. Kubiatowski, op. cit., s. 63.

ⁱ Data podkreślona czerwonym ołówkiem.

⁶⁶ Błędnie podana data. Układ pomiędzy Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich a Republiką Litwy o wzajemnej pomocy i przekazaniu jej miasta Wilna oraz części obwodu wileńskiego został podpisany w Moskwie 10 X 1939 r. Władze litewskie zgodziły się na pozostawienie na swoim terytorium około 20 tysięcy żołnierzy Armii Czerwonej, którym udostępniono bazy lądowe i powietrzne. Wojska litewskie przekroczyły dawną granicę polsko-litewską 27 X, a dzień później, tzn. 28 X 1939 r. weszły do Wilna. Szerzej na temat dziejów Wilna w okresie administracji litewskiej – por. np. L. Tomaszewski, *Wileńszczyzna lat wojny i okupacji 1939–1945*, Warszawa 1999; R. Wnuk, „*Za pierwszego Sowietą*”. *Polska konspiracja na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej (wrzesień 1939 – czerwiec 1941)*, Warszawa 2007. Administracja władz litewskich na obszarze części Wileńszczyzny nie trwała długo. 14 VI 1940 r. minister spraw zagranicznych Litwy otrzymał w Moskwie ultimatum władz radzieckich. Domagano się w nim m.in.: oddania pod sąd ministra spraw wewnętrznych i dyrektora departamentu policji litewskiej, jako odpowiedzialnych za „antysowieckie prowokacje”, niezwłoczne utworzenie nowego rządu gwarantującego przestrzeganie układu litewsko-radzieckiego z 10 X 1939 r. oraz stworzenie warunków do wkroczenia na teren Litwy kolejnych oddziałów Armii Czerwonej. Następnego dnia, tzn. 15 VI 1940 r., rząd litewski przyjął warunki narzucone w ultimatum. Dwa dni później, tzn. 17 VI 1940 r., wojska radzieckie, w sile około 300 tysięcy żołnierzy, wkroczyły na Litwę. Po utworzeniu tzw. rządu ludowego z komunistą Justasem Paleckisem na czele, 14–15 VII 1940 r. odbyły się, pod kontrolą wojsk radzieckich „wybory”, które wyłoniły Sejm Ludowy. 21 VII 1940 r. Sejm Ludowy, na posiedzeniu w Kownie ogłosił powstanie Litewskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej i wystąpił z „prośbą” do Rady Najwyższej ZSRR o przyjęcie „do rodziny bratnich republik”. 3 VIII 1940 r. Rada Najwyższa ZSRR podjęła uchwałę o przyjęciu Litewskiej SRR do ZSRR. Podobny schemat działań zastosowany wobec Łotwy i Estonii, które zostały wchłonięte przez Związek Radziecki, jako republiki radzieckie, na podstawie bliźniaczych uchwał Rady Najwyższej ZSRR, podjętych odpowiednio 5 i 6 VIII 1940 r. – por. <https://histmag.org/Okupacja-aneksja-przylaczenie-jak-powstaly-trzy-ostatnie-republiki-ZSRR-11587>, (dostęp: 16 XI 2023 r.); H. Wisner, *Litwa i Litwini. Szkice z dziejów państwa i narodu*, Warszawa 1991, s. 203–208; L. Tomaszewski, op. cit., s. 116–119.

W drugiej połowie września 1939 r., na zebraniu zorganizowanym przez komisarza radzieckiego przy Dyrekcji Okręgu PiT w Wilnie, zostałem wybrany przewodniczącym rady robotników. To zaufanie okazane mi przez ludzi pracy w momencie, kiedy poczucie klasowości było specjalnie zaostrome, najlepiej świadczy o moim obliczu politycznym i społecznym.

W tym okresie brałem czynny udział w pracach Komitetu Opieki nad Pocztovcami. Mieszkanie moje oddałem do dyspozycji bezdomnych, którzy wskutek działań wojennych pozostali bez dachu nad głową (bez żadnych uprzedzeń narodowościowych dając schronienie Polakom i Żydom).

Okres pobytu w Wilnie (1939–1942) był dla mnie b[ardzo] ciężki, doznałem jednak wiele życzliwości i pomocy od moich pracowników, co świadczy, że uważali oni mnie za kogoś bliskiego, a życzliwość przenieśli poza zależność służbową⁶⁷.

W 1942 r. przedarłem się przez granicę do Warszawy⁶⁸.

W ciągu całego okresu okupacji niemieckiej, zarówno w Wilnie, jak i w Warszawie, nie korzystałem z zachęcających ofert okupanta, nie chcąc sprzedawać Niemcom swej wiedzy i usług inżyniera, zadowolając się ciężką, ze względu na mój wiek i stan zdrowia, pracą elektromontera⁶⁹.

Z chwilą odzyskania niepodległości, 27 stycznia 1944 r.⁷⁰ zgłosiłem się do służby pocztowo-telekomunikacyjnej. Od 10 kwietnia 1945 r. pozostaję na swym stanowisku w Olsztynie⁷¹.

W konkluzji powyższych wyjaśnień chcę zaznaczyć, że czuję się socjalistą mogącym podołać^j obowiązkom członka zjednoczonej partii, stojącej na gruncie

⁶⁷ W latach 1939–1942 Goebel przebywał w Wilnie pracując jako elektromonter – por. J. Majchrowski, op. cit. Jego najbliższa rodzina – żona Wiktoria z d. Okuljar (1891–1979) oraz córka Zofia i syn Leszek (1926–1944), wyjechała latem 1939 r. na wakacje do krewnych w okolicy Opoczna. Według relacji córki Z. Naściszewskiej otrzymali oni od ojca list w sierpniu 1939 r., z zaleceniem aby nie wracać już do domu. Tam też zastał ich wybuch wojny. Wszyscy spotkali się dopiero w 1942 r., kiedy to Goebel, w nieustalonych okolicznościach, przedostał się przez „zieloną granicę” do Warszawy – por. S. Brzozowski, op. cit., s. 11.

⁶⁸ Według niemieckiego podziału administracyjnego okupowanych ziem polskich Wileńszczyzna, od grudnia 1941 do lipca 1944 r., znajdowała się w Komisariacie Generalnym Litwy (niem. Generalbezirk Litauen), jako części składowej Komisariatu Rzeszy Wschód (niem. Reichskommissariat Ostland). Warszawa, w latach 1940–1945, była siedzibą dystryktu, w Generalnym Gubernatorstwie (niem. Generalgouvernement), formalnie nie wcielonym w granice III Rzeszy – por. C. Madajczyk, *Polityka III Rzeszy w okupowanej Polsce*, t. 1, Warszawa 2019.

⁶⁹ W rzeczywistości, w okresie pobytu w Warszawie, Goebel pracował, w latach 1942–1943 jako referent w Banku Komercyjnym. Był też zaangażowany w działalność niepodległościową, współpracując z Armią Krajową. Jego syn Leszek, żołnierz AK, ps. „Gryf”, zginął w Powstaniu Warszawskim 31 VIII 1944 r. – por. S. Brzozowski, op. cit., s. 11.; J. Kubiawski, op. cit., s. 63. J. Majchrowski, op. cit. s. 113–114; <https://www.1944.pl/powstancze-biogramy/leszek-goebel,14387.html> (dostęp: 20 XI 2023 r.).

⁷⁰ Błędna data. Powinno być 27 I 1945 r.

⁷¹ Dyrekcja Okręgowa Poczty i Telegrafów w Olsztynie została utworzona na mocy rozporządzenia ministra poczty i telegrafów Rządu Tymczasowego RP z 27 III 1945 r. Tego samego dnia nominacje otrzymali, m.in. K. Kotowski – dyrektor Okręgu i Goebel jako wicedyrektor. 10 IV 1945 r. przybyli oni do Olsztyna w składzie dziesięcioosobowej grupy operacyjnej pracowników pocztowych ministerstwa poczty i telegrafów – por. *Historia Poczty Okręgu Olsztyńskiego w latach 1945–1995*, oprac. R. Reich, Olsztyn 1995, s.12–13.

^j Na marginesie zaznaczenie akapitu czerwonym ołówkiem.

marksizmu–leninizmu.

Chciałbym tu jeszcze zaznaczyć, że nie udowodniono mi żadnych konkretnych faktów świadomego sprzeniewierzenia się ideologii socjalistycznej. Krzywdzący mnie wyrok wyeliminowania z szeregów członków partii oparto jedynie na pewnych nieskrystalizowanych pozorach, służących jako przyczynek do mego ideologicznego morale, którego tu bronię.

Stwierdzam, że partia i praca w niej nigdy nie były dla mnie odskocznią do kariery osobistej – odwrotnie, były dla mnie świętością dla której właśnie nieraz poświęcałem karierę, o czym świadczą to wszystko, co z mego życia tu przytoczyłem.

Z ideologią socjalistyczną czuję się głęboko związany od najmłodszych lat mego życia. Moją jedyną ambicją jest osiągnięcie najwyższego etapu ideologicznego i dlatego proszę o uchylene decyzji aktywu i przywrócenie mi członkostwa.

/–/ Kazimierz Goebel^k

BIBLIOGRAFIA

Źródła archiwalne

Archiwum Akt Nowych w Warszawie

Polska Partia Socjalistyczna 1944–1948. Centralna Komisja Wykonawcza, sygn. 235/III–3.

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Białymstoku

Sprawozdania z pracy Sekcji I Wydziału V WUBP w Olsztynie do Naczelnika Wydziału I Departamentu V MBP 1948–1949, sygn.: IPN Bi 084/115.

Archiwum Państwowe w Olsztynie

Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Olsztynie 1948–1990, Wojewódzka Komisja Kontroli Partyjnej przy KW PZPR w Olsztynie. Akta tow. Goebela Kazimierza 1948–1949, sygn.: 1141/10661.

Miejski Komitet Polskiej Partii Socjalistycznej w Olsztynie 1945–1948, sygn.: 1109/1, 1109/3, 1109/10.

Wojewódzki Komitet Polskiej Partii Socjalistycznej w Olsztynie 1945–1948, sygn.:1094/8, 1094/25. 1094/37.

Źródła drukowane

Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej 1922, 1935, 1946, 1950.

Monitor Polski 1937.

Czy wiesz, kto to jest?, red. S. Łoza, Warszawa 1938.

Obrazy Rady Naczelnej Polskiej Partii Socjalistycznej 18–22 września 1948 r. Dodatek do „Przeglądu Socjalistycznego” 1948, nr 9–12.

Rocznik statystyczny 1950, Warszawa 1951.

Rok 1956 na Warmii i Mazurach. Wybór źródeł. Wydał B. Łukaszewicz, Olsztyn 1998.

Sprawozdanie stenograficzne z posiedzenia Komitetu Centralnego Polskiej Partii Robotniczej 31 sierpnia–3 września 1948 r. Przygotował do druku, opatrzył wstępem i przypisami A. Kochański, Pułtusk–Warszawa 1998.

VII Lista strat Legionów Polskich, [Wydana] w Piotrkowie [Trybunalskim] dnia 1 października 1916.

Prasa

Brzozowski Stanisław, *Mój ojciec służył w Pierwszej Kadrowej*, „Gazeta Olsztyńska” 7 XI 2008, nr 261.

^k Podpis odręczny zielonym tuszem.

„Głos Olsztyński” 14 XI 1966, nr 270 (nekrolog K. Goebela).

Nojman Radosław, *Olsztyńskie ślady żołnierza I Kompanii Kadrowej*, „Debata. Miesięcznik Regionalny” 2018, nr 8.
Organizacja miejska PPS oczyszcza swoje szeregi w Olsztynie, „Życie Olsztyńskie” 11 X 1948, nr 281.

Opracowania

Barnaszewski B., *Polityka PPR wobec zalegalizowanych partii i stronnictw*, Warszawa 1996.

Bełcikowska Alicja, *Polityczne Związki Młodzieży w Polsce w roku 1925 (historie i programy politycznych związków akademickiej, szkolnej, robotniczej i wiejskiej młodzieży polskiej i mniejszości narodowych w Polsce)*, Warszawa 1925.

Bojarski Piotr, *Formy upamiętnienia Józefa Piłsudskiego w Wilnie i na Wileńszczyźnie w latach 1936–1939. Próba reasumpcji*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 2021, nr 3.

Bojarski Piotr, Zaniewska Marcelina, *Wileńskie pokolenia w drodze do Niepodległej*, „BezKresy Niepodległej. Biuletyn okolicznościowy Towarzystwa Przyjaciół Wilna i Ziemi Wileńskiej w Olsztynie”, Olsztyn 2021.

Drabik Sebastian, *Elita polityczna krakowskiej PZPR w latach 1956–1975*, Kraków 2013.

Dymek Benon,

Geneza i działalność Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (1948–1954), Warszawa 1988.

Zwrot polityczny 1948 r. (przesłanki, przebieg, skutki), Warszawa 1989.

Geldon Krystyna, *Radni Olsztyńskiej Wojewódzkiej Rady Narodowej z lat 1945–1950. Materiały biograficzne*, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” 2003, nr 3.

Gołota Janusz, *Spoleczny Komitet Radiofonizacji Kraju w Olsztynie (1948–1952). Bilans dokonań*, „Echa Przeszłości” 2012, t.13

Historia Poczty Okręgu Olsztyńskiego w latach 1945–1995, oprac. R. Reich, Olsztyn 1995.

Krulisz Kazimierz, *Międzynarodowa konwencja telekomunikacyjna*, „Przegląd Wojskowo-Techniczny” 1933, t. 13, z.4.

Kubiawski Jerzy, Kazimierz Fryderyk Goebel, w: *Słownik biograficzny techników polskich*, z.13, Warszawa 2002.

Łukaszewicz Bohdan, *Polskie Stronnictwo Ludowe na Warmii i Mazurach w latach 1945–1947*, Olsztyn 1991.

Machcewicz Paweł, *Polski rok 1956*, Warszawa 1993.

Madajczyk Czesław, *Polityka III Rzeszy w okupowanej Polsce*, t.1, Warszawa 2019.

Majchrowski Jacek, *Pierwsza Kompania Kadrowa. Portret oddziału*, Kraków 2014.

Miąso Józef, *Walka o narodową szkołę w Królestwie Polskim w latach 1905–1907. W stulecie strajku szkolnego*, „Rozprawy z Dziejów Oświaty” 2005, t.44.

Miszczak Stanisław, *Historia radiofonii i telewizji w Polsce*, Warszawa 1972.

Rewolucja 1905–1907 w Królestwie Polskim i w Rosji, red. M. Przeniosło, S. Wiech, Kielce 2005.

Spalek Robert, *Między pragmatyzmem a zdradą. Zawłaszczenie PPS w kraju (1944–1948)*, w: *Polska Partia Socjalistyczna. Dlaczego się nie udało? Szkice. Polemiki. Wspomnienia*, red. R. Spalek, Warszawa 2010.

Syrwid Robert, *Od partnerstwa do wymuszonej „jedności”. Olsztyńska organizacja Polskiej Partii Socjalistycznej w latach 1945–1948*, Łódź 2004.

Tomaszewski Longin, *Wileńszczyzna lat wojny i okupacji 1939–1945*, Warszawa 1999.

Tomkiewicz Ryszard, *Olsztyński Rok 1956. Rola studentów w wydarzeniach*, Olsztyn 2007.

Wiśniewska Małgorzata., *Związek Strzelecki 1914–1939*, Warszawa 2010.

Waingertner Przemysław, *Konspiracja trzech pokoleń. Związek Młodzieży Polskiej “Zet” i ruch zetowy (1886–1996)*, Łódź 2017.

Wisner Henryk, *Litwa i Litwini. Szkice z dziejów państwa i narodu*, Warszawa 1991.

Wnuk Rafał, *„Za pierwszego Sowietą”. Polska konspiracja na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej (wrzesień 1939 –czerwiec 1941)*, Warszawa 2007.

Wrona Janusz, *System partyjny w Polsce 1944–1950. Miejsce-funkcje- relacje partii politycznych w warunkach budowy i utrwalania systemu totalitarnego*, Lublin 1995.

ZET w walce o niepodległość i budowę państwa. Szkice i wspomnienia, red. T. Nowacki, Warszawa 1996.

Źródła internetowe

http://sp2put.pl/radioelektronicy/goebel_kf.htm, dostęp: 14.10.2023.

<https://histmag.org/Okupacja-aneksja-przylaczenie-jak-powstaly-trzy-ostatnie-republiki-ZSRR-11587>, dostęp: 16.11.2023.

<https://www.1944.pl/powstancze-biogramy/leszek-goebel,14387.html>, dostęp: 20.11.2023.

<https://web.archive.org/web/20190215215938/https://www.univ-grenoble-alpes.fr/en/main-missions/about-us/discover-the-uga/history/>, dostęp: 21.11.2023.

<https://www.centralesupelec.fr/>, dostęp: 22.11.2023.

<http://archiwum.pilsudzczy.pl/index.php/2012>, dostęp: 22.12.2023.

<https://fundacja100.pl/kryzys-i-medal-niepodleglosci/lista-odznaczonych/kazimierz-fryderyk-goebel>, dostęp: 12.12.2023.

https://msipmo.olsztyn.eu/zck/?gmap=gp0&bbox=7434323.558110266,5945574.195780104,7497891.41857932,5975986.523271427&utm_source=iMapClient&utm_medium=startPanel&utm_campaign=MSIP-MOZCK2016, dostęp: 22.12.2023.

<http://boguslawrogalski.pl/ListwsprawienadaniajednejzalicOlsztynanazwypplkKazimierzaGoebela/>, dostęp: 12.12.2023

<https://gazetaolsztynska.pl/61046-214672,Obchody-100-lecia-wymarszu-I-Kadrowej-w-Olsztynie,0.html>, dostęp: 22.12.2023

<https://www.olsztyn24.com/news/26154-apel-w-101-rocznice-wymarszu-i-kompanii-kadrowej-z-krakowa.html>, dostęp: 22.12.2023;

<https://www.olsztyn24.com/news/28431-rocznica-na-102.html>, dostęp: 22.12.2023;

<https://olsztyn.gosc.pl/gal/spis/4084434.103-rocznica-wymarszu-I-Kompanii-Kadrowej>, dostęp: 22.12.2023; <https://radioolsztyn.pl/104-rocznica-wymarszu-pierwszej-kompanii-kadrowej-uroczystosci-odbyly-sie-w-sanktuarium-w-stoczku-klasztornym/01406089>, dostęp: 22.12.2023;

<https://gazetaolsztynska.pl/gizycko/855287,Uczcili-pamiec-dzielnych-zolnierzy.html?PageSpeed=noscript>, dostęp: 23.12.2023;

<https://gazetaolsztynska.pl/781701,Niosl-serce-Marszalka.html>, dostęp: 12.01.2024.

